

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасна українська мова та література»

Ступінь вищої освіти Бакалавр

Спеціальність 035 Філологія

Освітня програма «Англійська мова та друга іноземна»

«Німецька мова та друга іноземна»

Рік навчання 1, семестр 1,2

Форма навчання денна

Кількість кредитів ЄКТС 4

Мова викладання українська

Лектори курсу

доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики та мовної комунікації

Семашко Тетяна Федорівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Чумак Тетяна Миколаївна

semashko.tat@ukr.net

tchumak27@ukr.net

Контактна інформація

лектора (e-mail)

Сторінка курсу в eLearn

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3360>.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова – мова державна і для багатьох студентів рідна. Вільне, досконале володіння мовою неможливе без знання її системи, структури, фонетичних, словотвірних, граматичних закономірностей, орфографічних й орфоепічних норм. Українська мова для студентів, які навчаються за спеціальністю «Філологія (Англійська мова, Німецька мова)» є водночас і загальноосвітньою, і спеціальною лінгвістичною дисципліною. Без засвоєння загальнолінгвістичних знань неможлива висока професійна підготовка словесника, свідоме практичне оволодіння українською літературною мовою, набуття практичних навичок використання її виражальних засобів відповідно до сучасних норм, подолання недосконалого білінгвізму студентів, а також набуття уміння вільного спілкування в різних соціокомунікативних сферах.

Мета курсу – поглибити знання студентів із сучасної української мови, сформувані в них погляд на мову як на системно-структурне явище, допомогти їм глибше оволодіти мовними формами, активізувати їх уміння спілкуватися українською мовою в різних соціокомунікативних ситуаціях.

Завдання:

- ознайомити студентів із структурою та системою української мови, одиницями мовних рівнів; найголовнішими фонетичними явищами; принципами українського правопису; будовою та способами творення слів;
- закріпити знання про моно- та полісемію, типи переносних значень;
- показати відмінності між омонімією та багатозначністю, навчити розмежовувати омонімію від полісемії; навчити аналізувати словникові статті про багатозначні слова та слова-омоніми;
- донести до студентів відомості про синонімію як лексико-семантичне явище, про різновиди синонімів та джерела синонімії;
- проаналізувати явище лексичної антонімії в українській мові, навчити розрізняти типи антонімів, з'ясувати джерела антонімії;
- подати відомості про лексику української мови з погляду її походження, активності вживання, співвіднесеності з певним стилем, емоційним забарвленням;
- ознайомити студентів з поняттям про фразеологічні одиниці, їх різновиди з погляду семантики, відповідно до граматичного складу;

- висвітлити системні зв'язки, явище варіантності у фразеології та джерела фразеології української мови; з'ясувати мовностильові особливості фразеологізмів;
- ознайомити з основними класифікаціями словників та будовою словникових статей у лексикографічних працях різного типу;
- поглибити знання студентів про самостійні частини мови та їхні граматичні особливості, про частиномовний статус прийменника, сполучника, частки, вигуку;
- поглибити знання студентів про словосполучення; типи словосполучень;
- з'ясувати питання про структурні, прагматичні та інтонаційні особливості простого речення та його пунктуацію;
- розширити уявлення студентів про елементарне складне речення та багатокомпонентне складне речення (будова, семантико-синтаксичні відношення між частинами, особливості пунктуації).

Набуття компетентностей

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК 9 Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ФК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

ФК 12. Здатність до організації ділової комунікації.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ПРН 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори художньої літератури, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
1 семестр				
Модуль 1. Фонетико-орфографічна система сучасної української мови та її лексико-семантичний і фразеологічний рівні				
<p>Тема 1.</p> <p>Фонетика й фонологія сучасної української мови та використання їхнього потенціалу в перекладацькій Класифікації голосних і приголосних звуків. діяльності.</p>	2/5	<p>Знати предмет і поняття фонетики; зв'язок фонетики з іншими лінгвістичними дисциплінами.</p> <p>Знати класифікаційну схему голосних і приголосних.</p> <p>Розрізняти фонетичну та фонематичну транскрипції.</p>	Письмова відповідь на теоретичне питання	5
<p>Тема 2.</p> <p>Сегментні та суперсегментні одиниці фонетичної системи.</p> <p>Склад як одиниця фонетики.</p> <p>Наголос як одиниця фонетики. Словесний наголос, його функції.</p> <p>Акцентологія. Пауза.</p> <p>Інтонація.</p>	2/4	<p>Знати поняття про сегментні та суперсегментні одиниці фонетичної системи.</p> <p>Засвоїти правила поділу слів на склади.</p>	Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)	10
<p>Тема 3.</p> <p>Графіка як галузь знань про співвідношення букв і фонем. Графічні засоби української мови.</p>	2/-	<p>Знати історію становлення української графіки.</p> <p>Засвоїти особливості української абетки.</p>	Міні-диктант	5
<p>Тема 4.</p> <p>Лексикологія сучасної української мови.</p> <p>Розшарування української лексики. Джерела української фразеології.</p> <p>Українська лексикографія.</p>	2/4	<p>Знати склад лексики сучасної української мови.</p> <p>Розуміти взаємодію лексичного запасу сучасної української мови та специфіку його використання при перекладі.</p> <p>Уміти працювати зі словниками.</p>	Робота зі словниками	10

Модуль 2. Граматичний устрій сучасної української мови

<p>Тема 5.</p> <p>Морфеміка та словотвір як вчення про структуру слова. Морфемна структура слів. Загальна характеристика способів словотвору.</p>	2/3	<p>Знати основні поняття морфеміки та словотвору.</p> <p>Розрізняти дериваційні та формотворчі афікси.</p> <p>Застосовувати потенції способів словотвору сучасної української літературної мови у практиці перекладних текстів.</p>	Тестове завдання (зокрема, на elearn)	10
<p>Тема 6.</p> <p>Граматики як наука про будову мови. Основні поняття граматики. Принципи класифікації частин мови.</p>	2/6	<p>Знати основні поняття граматики; принципи класифікації частин мови.</p> <p>Усвідомити проблеми виділення частин мови.</p> <p>Володіти правилами стилістичного використання частин мови.</p>	Письмова відповідь на теоретичне питання	10
<p>Тема 7.</p> <p>Синтаксис словосполучення і речення.</p>	2/4	<p>Засвоїти відомості про словосполучення та речення.</p> <p>Усвідомити синтаксичні зв'язки у словосполученні та реченні.</p> <p>Вміти застосовувати синтаксичні можливості мови у текстах різного стильового призначення.</p>	Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)	10
<p>Тема 8.</p> <p>Мовні норми: орфоепічні, граматичні, орфографічні та пунктуаційні норми сучасної української мови. Основи української пунктуації.</p>	4/4	<p>Засвоїти орфоепічні та орфографічні норми.</p> <p>Знати принципи українського правопису.</p> <p>Усвідомити принципи української пунктуації.</p> <p>Знати систему розділових знаків та їхні основні функції.</p>	Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)	10
Всього за 1 семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

2 семестр

Змістовий модуль 3. Сучасна українська література

<p>Тема 1. Культурно- історичні умови розвитку літературного процесу в Україні останньої чверті XX – початку XXI століття. Основні тенденції розвитку сучасного літературного процесу. Поняття «сучасний літературний процес» (остання чверть XX – поч. XXI ст.).</p>	<p align="center">2/2</p>	<p>Знати поняття «сучасний літературний процес». Орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасного літературного процесу.</p>	<p align="center">Письмова відповідь на теоретичне питання</p>	<p align="center">10</p>
<p>Тема 2. Постмодернізм як естетичне явище: джерела, етапи розвитку, представники, жанрові різновиди. Передумови постмодерного дискурсу в сучасній українській літературі. «Київська школа поезії» – оригінальний модерний проект в українській літературі другої половини XX ст.</p>	<p align="center">2/2</p>	<p>Знати поняття про постмодернізм як естетичне явище. Розкрити передумови постмодерного дискурсу в сучасній українській літературі.</p>	<p align="center">Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)</p>	<p align="center">10</p>
<p>Тема 3. Поетичні генерації сімдесятників, вісімдесятників та «дев'яностівців». Повернення поезії до власної мистецької сутності, пріоритет загальнолюдських гуманістичних цінностей над класовими.</p>	<p align="center">2/2</p>	<p>Знати історію поетичних генерацій сімдесятників, вісімдесятників та «дев'яностівців». Розкрити суть пріоритету загальнолюдських гуманістичних цінностей над класовими.</p>	<p align="center">Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)</p>	<p align="center">10</p>
<p>Тема 4. Сергій Жадан, Павло Вольвач, Олесь Ульяненко, Василь Слапчук у літературному процесі к. XX – п. XXI ст.</p>	<p align="center">2/2</p>	<p>Знати місце творчості Сергія Жадана, Павла Вольвача, Олесь Ульяненко, Василя Слапчука у літературному процесі к. XX – п. XXI ст. Уміти аналізувати та декламувати твори, рекомендовані для вивчення напам'ять.</p>	<p align="center">Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn).</p>	<p align="center">10</p>
<p>Тема 5. Неомодернізм у сучасній українській прозі. В'ячеслав Медвідь, Євген Пашковський. Естетична концепція жіночої прози.</p>	<p align="center">2/2</p>	<p>Знати основні поняття неомодернізму. Розуміти естетичну концепцію жіночої прози. Аналізувати твори Оксани Забужко, Марії Матіос, Галини Пагутяк,</p>	<p align="center">Тестове завдання (зокрема, на elearn)</p>	<p align="center">10</p>

Оксана Забужко, Марія Матіос, Галина Пагутяк.		рекомендовані для обов'язкового прочитання.		
<p>Тема 6. Тенденції розвитку сучасної української драматургії та історичного роману. Сучасний стан українського театру. Розвиток театру авангарду у кінці 80-х – на поч. 90-х років. Тенденції розвитку «нової хвилі» історичної романістики к. ХХ – поч. ХХІ ст. Нові якості історичного роману Р. Іваничука, П. Загребельного, Ю. Мушкетика, Ліни Костенко, М. Вінграновського. Роман Василя Шкляра «Чорний ворон». Осмилення подій початку ХХІ століття у романі Ліни Костенко «Записки самашедшого».</p>	2/2	Знати основні тенденції розвитку сучасної української драматургії та історичного роману. Аналізувати твори Р. Іваничука, П. Загребельного, Ю. Мушкетика, Ліни Костенко, М. Вінграновського, В. Шкляра, рекомендовані для обов'язкового прочитання.	Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn).	10
<p>Тема 7. Концепція двох полюсів української літератури – елітарності й масовізму. Альтернатива як спосіб самовираження молодих українських письменників. Найновіші тенденції сучасного літературного процесу. Нові виміри прози та поезії 2014-2023 років. Художнє осмилення подій Євромайдану та російсько-української війни в текстах В. Шкляра («Чорне сонце»), М. Матіос («Приватний щоденник. Майдан. Війна...»), М. Слабошпицького («Велика війна 2014»), Г. Вдовиченко («Маріупольський процес»), С. Жадана («Інтернат»), С. Талан («Оголений нерв»).</p>	2/4	Засвоїти відомості про найновіші тенденції сучасного літературного процесу. Знати нові виміри прози та поезії 2014-2023 років.	Виконання самостійної роботи (зокрема, на elearn)	10
Всього за 2 семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчим балом. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзаменів заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу – плагіат заборонений.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за подвійним дипломом, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в он-лайн режимі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендовані джерела інформації

1. Авраменко Олександр. Українська самотужки. Київ : Видавництво «Грамота». 2021. 96 с.
2. Баденкова В., Зинякова А. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Акцентологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Миколаїв : МНУ, 2017. 279 с.
3. Бодик Остап, Рудакова Тетяна. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 416 с.
4. Вербич Святослав. Граматика української мови в таблицях за оновленим правописом. Київ : Видавництво «Арій», 2022. 128 с.
5. Голобородько Я. New Ukrainian alternative (Знакові тексти помежів'я ХХ – ХХІ століть). Харків : Основа, 2016. 116 с.
6. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ : КММ, 2019. 124с.
7. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ: Критика, 2016. 263 с.
8. Габор В. Від Джойса до Чубая: Есеї, літературні розвідки та інтерв'ю. Львів: ЛА «Піраміда», 2016. 168 с.
9. Данчук Ю. Моя українська вільна. Спілкуймося легко!: Візуалізований довідник. Київ : Видавництво «Основа», 2023. 192 с.
10. Дивоовид: Антологія української поезії ХХ століття: упорядкування, передмова, довідки про авторів І.Лучука. Тернопіль : Навчальна книга, 2017. 784 с.
11. Дністровий А., Андрусак І. Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. : Хрестоматія. Київ: Національний книжковий проєкт, 2018. 464 с.
12. Єгорова Т.Д. Практичний курс української мови: Навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2022. 160 с.
13. Констанкевич І. Сучасна українська література: стилі, покоління, творчі індивідуальності: навч. посібник. Луцьк, 2018. 328 с.
14. Наконечна Л. Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфонологія. Графіка. Орфографія: посібник. Видання 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 108 с.
15. Неборак В. Введення у Бу-Ба-Бу: (Хронопис кінця тисячоліття). Львів: ЛА «Піраміда», 2016. 308 с.
16. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. 2-е видання, доповнене. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 328 с.
17. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика. Луцьк ; ПВД «Твердиня», 2017. 216 с.
18. Пономарів О., Різун В., Шевченко Л. Сучасна українська мова. Підручник. Київ : Видавництво «Либідь», 2022. 488 с.
19. Саєнко В. Сучасна українська література: компендіум. Одеса, 2018. 352 с.
20. Соколова С. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Підручник. Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2017. 252 с.
21. Сучасний літературний процес: імена та тенденції : аналітично-інформаційне видання / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; уклад.С. В. Сагайдак, Г. П. Кашуба. Суми, 2018.
22. Український правопис. 2023. Київ : Наукова думка, 2023. 390 с.
23. Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови: Модульний курс. Навчальний посібник. Київ : Алерта, 2020. 284 с.
24. Шевчук С.В., Кабиш О.О., Клименко І.В. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Київ : Алерта, 2017. 544 с.

Інформаційні ресурси

1. Словник української мови online: у 20 т. / Томи 1-8. (А-Мішурний) [Електронний ресурс]. Режим доступу :<http://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>
2. «Словники України» on-line [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
3. Словник української мови online: у 20 т. / Томи 1-10. (А-Обміль) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ulif.org.ua>
4. Сайт Український мовно-інформаційний фонд НАН України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ulif.org.ua/>

5. Лінгвістичний портал «Mova.info» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mova.info/Page.aspx?l=61>.
6. Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. — Київ: Наукова думка, 2010. — Т.1. А — Б. — 911 [Онлайновий доступ до перших шести томів](#). Томи 1-9: [Переглянути онлайн](#).
7. Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ) на сайті [Словопедія](#).
8. Вікісловник uk.wiktionary.org. [Переглянути онлайн](#).
9. ГРАК, Генеральний регіонально анотований корпус української мови. [Переглянути онлайн](#).
10. Український національний лінгвістичний корпус. [Онлайн](#).
11. Корпус інтернет-текстів українською мовою. [Онлайн](#).
12. Корпус української мови з порталу Мова.інфо. [Онлайн](#).
13. Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України: Український лінгвістичний портал — [Словники України Online](#).
14. Українські словники он-лайн: орфографічний, тлумачний, синонімів rozum.org.ua.
15. Українські словники на лінгвістичному порталі mova.info.
16. Українські словники на сайті [Словопедія](#).
17. Багатомовний онлайн словник [Glosbe](#).
18. Портал словників української мови СЛОВНИК.ua. [Онлайн](#).
19. Словники української мови онлайн [на WorldwideDictionary.org](http://na.WorldwideDictionary.org).
20. Публічний електронний словник української мови «УКРЛІТ.ORG». [Онлайн](#).
21. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. — Електронні дані. — Київ : НБУВ, 2013-2015. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
22. Підручники онлайн. Режим доступу:
23. <http://kultura-movy>.
24. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
25. <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/>
26. <http://ponomariiv-kultura-slova.wikidot.com/>
27. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
28. <http://ros-ukr-idioms.wikidot.com/>
29. <http://sum.in.ua/>
30. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
31. <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>
32. <http://www.litopys.org.ua/>
33. <http://www.mova.info/>
34. <http://www.novamova.com.ua/>
35. <http://www.pravopys.net/>
36. <http://www.r2u.org.ua/>
37. <http://www.rozum.org.ua>